

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՐՈՋԱՅԻՆ ԵՒ ԱՅԼԻՆ

ԲԱՐՈՋԱՅԻՆ ԲԱՐՈՋԱՅԻՆ

Ամբողջ 34րդ տարեշրջանին (1918 օգոստոս-1919 յուլիս) բաժնորդագրին է 20 ֆրանգ. թիւերի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ, ԿԱՆԻՍԻՎ: Ամսական բաժնորդագրին է 2 ֆրանգ. թիւերի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանգ.: Նամակ կամ դրակի M. PORTOUKALIAN

Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

ԼԴՏԱՐԻ
ԹԻԻ

1918 ՕԳՈՍՏՈՍ 7 ԴԷ.
(2. 8. 1918 Յուլի 20)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համառոտելով և կամ մասամբ միայն և հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերագրանել և հրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միլիակ գիրը 1 սանդիմ կարժէ. 1 գրիագիրը 2 սանդիմ:

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la
Rédaction: Place Alexandre-Labadie, 17

ԲԱՅՈՒԱԾ Ե
ԲԱՐՈՋԱՅԻՆ ԲԱՐՈՋԱՅԻՆ
ԱՐՄԵՆԻԱ
ԼԴՏԱՐԵՐՋԱՆԻՆ
(1918 ՕԳՈՍՏՈՍ — 1919 ՅՈՒԼԻՍ)

Ամբողջ 34րդ տարեշրջանին (1918 օգոստոս-1919 յուլիս) բաժնորդագրին է 20 ֆրանգ:

Կարելի է նոյն հաշուով բաժնորդագրուիլ նաեւ 6 ամսի (10 ֆր.) եւ 3 ամսի (5 ֆր.) համար:

«Արմէնիայի» Օժանդակ ձեռքը կրնան իրենց յարմար տեսած անձերի համար տարեկան բաժնորդագրին 10 ֆրանգ հաշուելով: «Արմէնիայ» թերթը տալ քանի օրինակ որ ուզեն իրենց լրագրի ծրարին մէջ դրուելով: Կարելի է նաեւ Օժանդակի նշանակած բաժնորդի հասցէին ուղղակի գրել Արմէնիան, տարեկան բաժնորդագրին 12 1/2 ֆրանգ (2 1/2 տոլար) միայն հաշուելով արտասահմանի համար:

Մ. ՓՈՐՏՈՒԿԱԼԻԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱՅԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

	Ֆր. անգլ.
Ա. Հայ գիւցազնաճի մը Բ. տպագր.	40
Բ. — Ը. (Սպառած)	
Թ. «Արմէնիայի» յուշարար (Ա. տարի).	1,40
Ժ. Վրէժ	20
ԺԱ. Թաճառ Բոցարիս	20
ԺԲ. Նմանակ Մ. Փորթուգա- լեան ի գրած ոտանաւոր- ներին	15
Ժ. Մի գլուխը հայրենասիր Պուրկարի Յեղափո- խութեան ծագման պատ- մութիւնը)	1,40
ԺԴ. Մ. Գաղթիք	20

Մարտիէն դուրս զրկելու փոստի ծախ-
քը կը վճարուի հրատարակողէն:

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Արմէնիայի 34րդ տարեշրջանին առ-
թով. — Յեղափոխութեան ոգին. — Հա-
յաստան եւ Կովկաս. — Իտալացիները
Pro Armenia կոմիտէի շրջաբերականը.
— Սալմի տարագրեալները. — Նամակ
Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներէն (Ձին
Լորի նոթեր). — Գեր. թորգոմ եպի-
մ'նաք բարովի խօսքերը Հնդկաստանէն
մեկնած ժամանակ. — Տօքո. Գոյոյեան
Պատուի Լէգիոնի խաչին արժանացած. —
Տեղական. — Կ.պօլսի եւ Պուլկարի
ուճակոճակը. — Ուսմի. — Գերման
բարձր պաշտօնատար մ'ալ սպաննուած
Ռուսիայի մէջ. — Անգլիական բանակը
Պաղեստինի մէջ. — Պատերազմական
յուրեր. — Նոր ստացուած հրատարակու-
թիւններ:

ԱՐՄԵՆԻԱ 34րդ
ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՌԹՈՎ

Արմէնիայի 34րդ տարեշրջանի այս
Ա. թիւը հրատարակած առեւ. քաղցր
պարտք մը կը համարինք մեր շնոր-
հակալութիւններ հրապարակաւ յայտ-
նել ամէն անոնք որոնք իրենց բաժ-
նորդագրութեամբ կամ գրական, բա-
րոյական եւ կամ նիւթական ունէ ա-
ջակցութեամբ նպաստած են Արմէ-
նիայի 34ամեայ երկար շրջան մը բո-
լորելուն, որ ընդհանրապէս կարծու-
ածէն շատ աւելի դժուար բան մ'է եւ.
բոլորովին գաղութին մէջ, մանաւանդ
Արմէնիայի պէս անկախ թերթի մը
համար և այնպիսի հանդիմանքների
մէջ ուր նա ծնունդ առած և շարու-
նակած է ապրիլ իբրեւ զաղափարա-
կան զինուոր մը իր պարտքը կատա-
րելով:

Ամէնքին առանձին գրելու դի-
րութիւն չունենալով, կուգանք մեր
շնորհակալութիւն հրապարակաւ
յայտնելով պատասխանած լինել նաեւ
ամէն անոնց որոնք շնորհատուած են
Արմէնիային իր 34րդ տարեշրջանի
մատքը:

ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՈԳԻՆ

Տարիները վարկեաններու չափ
կարճ կը թուին տիեզերքի կեան-
քին մէջ, բայց անոնք որոշ նշանա-
կութիւն և հետք կը ձգեն մարդ-
կային կեանքի գործունէութեան հ-
մանափակ ուղիին մէջ:

Ահա այդ տարիներէ մին է որ բո-
լորեց Արմէնիան լրացնելով իր 33րդ
տարեշրջանը և թեւակոխելով 34րդը:

Օգոստոս ամիս մըն էր որ ծնունդ
տուաւ ասկէ 33 տարի առաջ Արմէ-
նիային որ Յեղափոխութեան զաղա-
փարի ահագնեղը հնչեցուց առաջին
անգամ արտասահմանի շայտ մէջ
ուր իր խմբագիրը ապաստանած էր
Հայաստանէն հալածուելով, թէ և այսօր
շատ մը միականներ ուրանալով իսկ
հշտարթութիւններ, որիչ աւելի լեռին
թուականներու և Արմէնիայէն սերած
անջատ մտքերու կը վերագրեն այդ
զաղափարի առաջին քարոզը:

Ազատ ու անկաշկանդ միտքը չը.
կրնար տանիլ բռնութեան անբնա-
կան ու զաղանական լուծը:

Այդ ամենէն աւելի դժուար և ինքզնու
լուծութիւն մին է որ ուզեց փշրել Հա-
յութիւնը իր վզէն. ան սայթաքե-
ցաւ յաճախ իր այս ճակատադրա-
կան փորձին մէջ, գործեց սխալներ,
բայց պիտի յաջողի վերջիվերջոյ,
երբ յարստութեան կամքը չպակ-
սիր երբէք:

Ի՞նչ է Յեղափոխութիւնը...

Մեր մէջ սխալ հասկացում ըլլալ
կը թուի այս վեհամասն բառը որ
դարապիտներ կազմած է աշխարհի
պատմութեան մէջ:

Յեղափոխութիւնը կենթադրէ ըմ-
բոստութիւն բայց ըմբոստութիւնը
ինքնին յեղափոխութիւն չէ այլ անոր
հասկնալու համար միջոց մը, կամուրջ
մը և ահա մենք ճիշդ այդ կամուրջն
է որ իբր նպատակ ըմբռնած ենք
գուցէ:

Ինչպէս բառն իսկ կը ցուցնէ, յե-
ղափոխութիւնը տապալում է կա-
ռավարական հին կարգերուն և անոնց
տեղ նոր, մարդավայել և բանաւոր

կարգերու հաստատումը. ահա յե-
ղափոխութեան իմաստը:

Մենք Հայերս ունեցած ենք ըմ-
բոստութեան, ապստամբութեան կըղ-
զիացած և անջատ շարժումներ, ցոյ-
ցեր ու թիւրիմացութեամբ անունը
դրած յեղափոխութիւն. բայց ոչ մէկ
տեղ չէ պատահած որ Հայերը կարե-
նային տապալել թիւրք կառավա-
րական իշխանութիւնը և անոր
տեղը հայ ազգային նոր կառավա-
րութիւն մը հիմնել. միայն վերջին
անգամ 1915 ապրիլ-մայիսին էր որ
վաճը բառին իսկական իմաստով յե-
ղափոխութիւն բրաւ և գրաւելով
վանի կառավարութիւնը, հիմ-
նեց հայկական նոր կառավարութիւն
մը. թէ և այդ ըլլար առժամայ, բայց
կարելի էր ամենայն ինքնագոհու-
թեամբ զայն անուանել յեղափոխա-
կան շարժում մը:

Բայց յեղափոխութեան հասկնալու
համար անհրաժեշտ է ունենալ ըմ-
բոստութեան ոգին. միայն թէ այդ
պէտք է ըլլայ զանգուածային և յա-
րատե, ինչպէս պաշտօնեան փոքրիկ
ազգերը՝ Յոյները, Պոլիարները,
Սերպերը և այլն իրենց համայնական
և տոկուն շարժումովն էր որ յաղթա-
նակեցին վերջիվերջոյ:

Հայերը առած են առաջին քայլը,
ըմբոստութեան ոգին սկսած է խմոր-
ւիլ, թէ և այդ տակաւին պէտքեղա-
ծին չափ զանգուածային չէ որովհե-
տե 6 դարերու ստրկութիւնը փթա-
ցուցած է մեր ազատասիրութեան,
մարդկային արժանապատուութեան
և արդար ընդվզումի ոգին քանի որ
տակաւին ունինք շատ մը իմաս-
տուն ձեւեր որոնք կը վախճան յեղա-
փոխութեան անունէն և փոխանակ
զայն ծնունդ համարելու հալածան-
քին՝ անոր ծնողը կը դառնան ան-
մտօրէն:

Հալածանքն էր որ սերմանեց մեր
մէջ յեղափոխութեան ոգին որով ըմ-
բոստութեան է և Արմէնիան որ իր կար-
գին եղաւ ծնողը այլ աւելի խտաց-
ւած և գործնական զաղափարներու:
Մ. Նալբանդեանց, Խ. Աբովեան,

Արժուքի, Բաժնի, Գաժառ Գաթի.
պա և ուրիշներ շատ բան ուսուցին
մեզ, անսեր շարժեցին հայ մեծերը.
Թիւնը, միւս տունն ճշուած Հայու.
Թեան մէջ յեղափոխական գաղա.
փարի ոգեւորութեան և հասուցին
իրենց հետեւող գործիչներ:

Աշխարհը պէտք է քաղէ Յիզա.
փոխութեամբ: Դարերը միշտ նորու.
թիւններ ունին իրենց ծոցը. ահա
այսօր Դաշնակիցները ևս մեծ Յե.
դափնոթիւն մը վճռաւարտը կը
մզնն անսղփ և անտանելի բռնու.
թեան դէմ որ կը ձգտի սարկացնել
ամբողջ հրկիւրը իր արիւնտու և պիղծ
խաբարանին տակ: Բանութիւնը ալ
չկրնար երկար ապրիլ. պէտք է փրշ.
րել հիգրաի հովիւ գլուխները և
ապատել մարդկութիւնը անոր թոյ
նէն:

Թ. ԵՂԻՇԷ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԿՈՎԿԱՍ

Ուրիշ լուրեր չկան թէ Ռուսահո.
յատաւանի մէջ կազմուած Հայ Հան.
րապետութեան պատուիրակութիւնը
Ապոլիս խորհրդատւութիւն մէջ ինչ
եղբայրացութեան եկած է. կը շա.
րունակուին դեռ բանակցութիւննե.
րը թէ յաջողած է դաշնագիր մը
կրնել և ինչ պայմաններով:

Յետեւեալն գէտ պէտք է ի նը.
կտաի ունենայ և այս, որ ճշման տակ
ի նչ կարգադրութիւն ալ եղած լի.
նի, չկրնար վերջնական բնութ մ.
նենար: Երբ աշխարհաւոր պատե.
րադիր վերջնապէս — և անտարակու.
սելի է որ այդ պիտի լինի Դաշնա.
կիցներու յաղթութեամբը —, իսա.
ղապա թեան համար գումարաւոր
վեհաժողովն է որ պիտի որոշէ և ընէ
վերջնական կարգադրութիւնները
ինչպէս ուրիշ հրկիւրներ շայնպէս և
Թիւրքիոյ ու Ռուսիոյ համար:

Առ այժմ ուրախալի է տեսնել որ
մինչ ճափոն և դաշնակից տէրու.
թիւնները Սիպերիոյ կողմէն սկսած
են օգնութեան հրթիռը Չէքո Սլո.
վագներին և ռուս հայրենասէրնե.
րին, միւս կողմէ անգլիական զօր.
քերն ալ կովկասի և Ռուսահայաս.
տանի օգնութեան հասնելու վիճակի
մը մէջ կը մտնեն Պարսկաստանի
վրայով: Լոնտոնէն օգոստոս 1ին
արուած հեռագիրը մը կիմացնէ որ
անգլիական զօրքերը գրաւելու են
պարսկական Էրզրումը նաւահանգիստը
կապից ծովին վրայ: Երբեք Բազու.
այժմ անգլիական զօրաբանակի ուղ.
ղակի սպաննալիքին տակ կը գտնուի:

Ասկէ առաջ հրատարակած էինք
թէ Ռուսահայաստանի մէջ կազմուած
Հանրապետութեան արտաքին գոր.
ծերի նախարար եղած է Տ. Խա.
տիսեան: Պրանսական թերթերին
եկած հեռագիրը աղաւաղեալ անուն
մը կը ներկայացնէր, Խաւորեան

հնչումին մօտ: Պարսի «Թրանսք.
շիբըն» ամբարիկեան թերթին կով.
կասէն իր թղթակից միտնոնարի մը
գրած նամակին մէջ կը տեսնենք այժմ
որ արտաքին գործերի նախարարի
համար Ս. Վրացեանի անունը արը.
ւած է, որ ինչպէս յայտնի է, Թիֆ.
լիզի «Հորիզոն» օրաթերթի խմբա.
գիր Ս. Գրուզինեանի գրական կեդ.
ժանունն է և այս անունով ծանօթ է
նա արտասահմանի հայութեան:

ԻՏԱԼԱՅԻՆԵՐԻ PRO ARMENIA ԿՈՄԻՏԷԻ ՇԵՋԱՆԵՐՍԿԱՆԵՐ

Խաղաղիկների հայանպաստ կամի.
աէն, որի կազմուիլը հրատարակ.
ւած էր Արմէնիայի նախորդ թաին
մէջ, գրկած է շրջաբերական մը բո.
լոր հրեափոխաններին ու ձերական.
տականներին: Այդ շրջաբերականի
հայերէն թարգմանութիւնը մեզ հա.
ղորդուած լինելով, կը դնենք այս.
տեղ:

Յարգելի Տիար,

Իտալիան չի մերժեց բնաւ հայ ազգին
իւր անկեղծ համակրանքը ամէն ատեն
երբ այս կորովի եւ դժբախտ ազգը դա.
տապարտուած էր Թուրքիոյ անկեղծ
կոտորածներու:

Այս համակրութիւնը կզգայինք որով.
հետեւ մարդկային զգացում մը վերա.
ւորուած էր:

Արդի պատերազմը պատրաստ գտաւ
Հայ ազգը, հակառակ այնքան իր հարըս.
տահարուած լինելուն, իբրեւ անկու.
պանակ մը մեր քաղաքակրթութեան Արե.
ւելքի մէջ. եւ մենք այսօր պատերազմին
հետեւանքով կը բռնենք լիովին թէ իր
անընկճելի դիմադրութիւնը որպիսի մեծ
ծառայութիւն մատուցած է դաշնակից.
ներու դատին:

Նախափորտներն էին որ միշտ ուժիւն
կը գործէին Հայոց վրայ. յետոյ եկան
անոց օգնութեան Թուրքերը որովհետեւ
Հայոց մէջ կը տեսնէին զօրաւոր արգելք
մը իրենց համադրանքան ծրագրին
իրագործմանը, կեդրոնական Ասիայ մէջ:

Այդ վայրենիներու խումբին միացան
եւ Գերմանները որոնք ամէն գնով կու.
զին ազատ պահել Պաղատի Տամբան.
տանը իրենց գիտութիւնը դրին ի սպաս
այդ հաղթանքի քաղաքականութեան:

Այ մէկ ատեն Հայերը այսքան ծանր
դրութեան մէջ գտնուած էին ինչպէս
արդի պատերազմին ատեն:

Այ միայն պաշարուեցան Թուրք եւ գեր.
ման ժամտակութեն այլ նաեւ պոլշէկներու
ժամտակութեն:

Հայերը որ շատ քիչ կը սիրէին ցա.
րիւզի, չի մերժեցին արդի պատերազմին
մէջ իրենց բոլոր աշակցութիւնը Ռու.
սիային, փափաքելով ունէ կերպով հասնել
իրենց միութեան գաղափարին, յուսալով
ստանալ յետոյ, շնորհիւ զինակիցներու
բարեխօսութեան, այն քաղաքական ազա.
տութիւնը որ մինչեւ այդ ատեն մերժ.
ւած էր Ռուսահայերուն:

Հայ երեսփոխաններն էին որ Պետրո.
գրադի ժողովներուն մէջ ցաւ կը յայտ.
նէին Ռուսիոյ քաղաքական յուր գործե.
րակերպի մասին. յետոյ, երբ ոչ մէկ
պարտականութիւն ունէին հոն կատարե.
լիք, քաշուեցան կովկաս եւ հոն կազմե.
ցին անկախ կառավարութիւն մը եւ ան.
հուն դժուարութիւններէ վերջ ազգային
բանակ մըն ալ:

Այս նորակազմ կառավարութիւնը
սկզբում Թուրք եւ գերման յաւաքացող

բանակներուն միջեւ եւ կռուակէն ալ թա.
նարներէ եւ պոլշէկներէ, որոնք ամէն
ճիգ կը Թափէին իրենց կռուելու
շիղերը Թուրքներու, դժուարացնելով
ազատանքութեան առաքումը, այսպիսի
դժուար վիճակի մը մէջ դարձեալ Հայե.
րը դիմադրեցին քաշուեցան, եւ դաշ.
նակիցներէն ունէ օգնութիւն չստանա.
լով հանդերձ իրենց պատերազմի ճա.
կատը պաշտպանեցին եւ Թուրքերու յա.
ռաշխադացումը արգելեցին:

Եթէ հիմա կարելի չէ նիւթապէս օգ.
նել այս ուժեղ ազգին պարտականութիւն
մըն է սակայն իմացնել մեր համերաշ.
խութեան հաւաստիքը հայ քաղաքի մար.
տիկներուն եւ բոլոր աշխարհի մէջ սրբի.
ւում և հայերուն և խոստանալ օգնել
անոց որպէսզի աշխարհինք ճանչնան այն
անկախութիւնը որ բոլորապէս և գործ.
նականապէս ստացած են իրենց զենքերով:

Ինչպէս Բոլոնիոյ համար հանդէպ
Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ, այսպէս նաեւ
Հայոց համար, հանդէպ Թիւրքիոյ պէտք
է պահանջել ազգային անկախութեան ու
միութեան իրաւունքը:

Պարտականութիւն մըն է այս ի մաս.
նաւորի մեզ խաղաղակրթութիւնը համար,
որովհետեւ քաղաքակրթութիւնը զոր Հա.
յերը մինչեւ ցարդ պաշտպանեցին եւ որ
ազգային հոգին կը կազմէ, ոչ նուազ
կերպով, վերջնական եւ Հոռովմայ քաղա.
քակրթութիւնն է:

Մտաւորական եւ առեւտրական յա.
րաբերութիւններ շատոց ի վեր միացու.
ցած էին երկու ազգերը: Այդ կապերը
ներկայիս պէտք է հաստատել որպէսզի
երբ յաղթութիւնը եւ խաղաղութիւնը
աւելի հանգիստ կենցաղի դրութիւններ
վերահաստատեն, այն սերունդները հա.
մերաշխ գործունէութեան, իրենց փո.
խադարձ քաղաքակրթութեան մասին:

Այս գաղափարներն ու մտածումներն
առաջնորդուած եւ նախաձեռնութեամբ
Istituto Coloniale Italianoի Բորթալանդի
և Ռեման Ստանաճիզլին, կազմուած է
Կովկասի մը Հայաստանի անկախութեան
համար (ստեփանոս կեդրոն Ist. Colo.
niale Italiano, Piazza Venezia, 11.) որուն
կարելի է որդի նպաստները:

Առժամայն նախագահ
On. Giovanni Colonna di Cesaro
Քարտուղար
Dott. Gino Scarpa
Dott. Orakian

ՈՍԼԹԻԻ ՏՍԻՐԱԳՐԵՂԻՆԵՐԸ

Ինչպէս յայտնի է մեր ընթերցող.
ներին, անգլիական բանակը հեռադ.
հեռէ յառաջանալով Սիպերիոյ
մէջ, 1.500ի չափ տարազբեղանք
ազատած էր Սալթիի կողմերէն:
Այդ Հայեր փոխադրուած լինելով
Փոր Սալտ, հանգիստ պայմանների
մէջ կը գտնուին հոն անգլիական
կառավարութեան խնամքին տակ:

Նմանապէս գերութիւններ կը
տրուին ամէն անոց որ կուզեն ծա.
ռայել անգլիական իշխանութեան հո.
վանիին տակ հանրային աշխատանք.
ների համար և այդպէս հոգալ իրենց
ապրուստը դոհացուցիչ վարձատ.
րութեամբ մը:

ՆԱՄԱԿ ԱՄԵՐԻԿԱԻ ՄԻՍՏԵԱԼ ՆԱՀԱՅԳՆԵՐԷՆ

Ձինւորի նոթեր

Միտարակոյս եմ որ Արմէնիայի ըն.
թերցողներն ալ շատ մը ուրիշ ըն.
թերցողներու նման, հաճոյքով չի
պիտի կարգան եթէ այս սուղերուն
մէջ իմ բովանդակ ցաւագին մտա.
ծումիս սարսուռը դնեմ: Աշխարհ
ցաւի ու հրդեհի մէջ կը տապկուի.
ո՞վ պիտի ահանջ դնէ « իմ ցաւիս,
իմ դարձիս », ինչպէս կըսէ անմահա.
նալի Ալեքսանդր: Այս է ընդհանուր
տրամաբանութիւնը հասարակու.
թեան, որ անհամբեր հեւքով կապա.
սէ տա վիթխարի արիւնամարտի
ցանկալի վախճանին:

Այդ իսկ պատճառով, կը թողում
որ թախիծը թանձր մառախուղի մը
պէս մնալ հոգիիս վրայ և ընթեր.
ցողները « հետաքրքրու համար »
քանի մը տող կը գրեմ զորավար
Պէլի բանախօսութեան մասին, որ
ամերիկեան զինուորութեան մտայնու.
թեան մասին կարող է ցայտուն գա.
ղափար մը տալ:

Չորավար Պէլ սպիտակահեր, լե.
ցուն կազմուածքով անձ մըն է: Չին.
քը առաջին անգամ տեսնողը չի պի.
տի գտնէ անոր վրայ այն խրոխտ և
յաւակնատ յաակախիշները որոնք
զինուորական մը աշխի տղեկացի և
տպաւորիչ կը դարձնեն: Մարդիկ
կան որ իրենց բոլոր ուշադրութիւնը
կը դարձնեն այս երկայն իրենց
վրայ մարմնացնելու համար:

Չորավար Պէլ 700էն աւելի նա.
րիկներու խօսեցաւ կէս ժամէն աւել.
լի: Ես միայն պիտի բաւականանամ
անոր մտքերը ներկայացնելով այս
էջերուն մէջ: Չոր. Պէլ խօսելով ին.
ւորական կարգապահութեան մասին,
բնաւ որ մենք Գերմանիոյի նման
զինուորական « երկրորդ տիպի »
չունինք. մենք կը հաւատանք որ մեր
ժողովուրդը և մասնաւորապէս զին.
ւորները այնքան հասկացողութիւն
ունին որ կարող են բռնաբեր զինու.
րական հրամաններուն հնազանդելու
անհրաժեշտութիւնը:

Այս երկիրը այնքան լայն ազա.
տութիւն տուած է իր քաղաքացի.
ներուն որ անոնք քաղաքացիական
կեանքին մէջ վարուած են այնպէս
ինչպէս որ իրենց ըմբռնումը թե.
րաւոր է իրենց: Սակայն, այդ.
պէս չէ զինուորական կեանքին մէջ.
այստեղ, հրամանատարութեան և
առաջնաւոր պաշտօնատիրներէն ե.
կած հրամաններուն պէն զինուոր
պարտաւոր է հնազանդել Դուք պի.
տի կռուիք առկա վարական սկզբ.
բունքներու համար, որոնց իրակա.
նացումը պիտի ապահովէ փոքր ազ.
գերու զոյգութիւնը: Սակայն դուք
երբէք մոռնալու չէք որ պիտի կռու.
ւիք ծեր իսկ շահերուն համար դուք
այս երկիրն քաղաքացիներն էք և
այս երկիրն շահերը ձեր անհատա.
կան շահերուն ամբողջականութիւնն
են:

Առանք են զօրավար Պէլի յայտ. նա՞մ մտքիւ խտացումը, որոնց մէջ գերմանիան նման գերիվերական սովետական թիւներ չիկան, և ոչ ալ անտուածային անձնաորութիւններ, որու փառաբանական քարոզները կրթութեամբ և լայն մտքի տէր մարդիկ պէտք է ճանչնան, գնահատեն զինուորին կեանքն ու անոր անհատական արժէքը. այլևս անժամանակ է զինուորը անրան ու կամակար որջալ կէզի կարգը գտնել ինչպէս կընեն միապետական կառավարութիւններ, ուր ամենէն նուիրական բանը թաղաւորը կը համարին իրենց համար:

Այս տղերքը վերջացնելէ առաջ, ուրիշ հանգամանք մըն ալ կուզէի շնչով քանի որ խօսքը ամբարկեան զինուորական մասին է. Զինուորները ընտ ահն քաջուիր բացէ ի բաց յայտնելէ թէ իրենք ընտ ահն սիրեր պատերազմը, որ դադանութիւն կը նշանակէ. սակայն երբ իրենք ստիպարական պահանջին առջև կը գտնուին, այդ պատերազմը կուզեն շարունակել արդարութեան և իրենց երկրի յաղթանակին համար:

12 յունիս 1918

ԳԵՐ. ԹՈՐԳՈՒՄ ԵՊ.Ի
ՄՆԱԲ ԲԱՐՈՂԻ ԽՅՈՒԲԵՐԸ
ՀՆԳԻԱՍՏԱՆԻ ՄԵԿՆԱՍԺ ԺԱՄԱՆԱԿ
(Շար. Ծնող Թուէն)

Ու և է գարոյի նպատակն է աշակերտին ընդհանուր զարգացումը, ժամանակին պահանջներուն համեմատ. անոր սրտին, մտքին և հոգւոյն առողջ դաստիարակութիւնը՝ իրրեւ մարդ պատրաստելու համար զայն կեանքի պայքարին:

Ու Հայկական Մարդասիրական ձեռնարանին՝ որ, որպէս անունն իսկ կը ցուցնէ, բարձրագոյն պարոյ մըն է. և ազգային հաստատութիւն մը, նպատակն է ազգային և ընդհանուր կրթութիւն մը տալ Հնդկաստանի հայ տղաքներուն, իրրեւ մարդ և իրրեւ հայ պատրաստելու համար զանոնք իրենց ապագային, որպէսզի Հայութիւնը չի կորսուի Հնդկաստանի մէջ: Հայ տղաքներ կրթել՝ Հայութիւնը պաշտպանելու համար. ձեռնարանին նպատակը որքան գործնական է նոյնքան նաեւ ազգային:

ձեռնարանը տակէն առաջ գեղեցիկ կերպով ծառայած է ալ նպատակին. մասնաւորապէս Թագէտ Կարթագոյի շրջանին պատկանող աշակերտները՝ որոնք այսօրւան Հնդկահայութեան ամենէն յարգելի գէմքերն են, արդարապէս կը հաստատեն զայս:

Բայց հիմակ մեծապէս փոխուած են ժամանակին հանգամանքները և միջավայրի պայմանները, ու ձեռնարանը որպէս զի կարենայ արտադրել իր նախկին ամենէն փայլուն շրջանին աշակերտաց կարողութիւնը, ձեռնկերպութիւնը, եռանդը և ազգային հոգին ունեցող աշակերտներ, պէտք ունի բարեկարգութեան:

Այդ բարեկարգութիւնը եւ կ'ըմբռնեմ հետեւեալ կերպով.

1. Բարձրացնել անոր ծրագիրը, հաւասարեցնելով զայն տեղւոյ Սէնդէվէր կամ Լա Մարտինի վարժարաններու ծրագրին, անոնց բարձրագոյն երեք դասարաններու ընթացքին համապատասխանող դասընթացք մը կազմակերպել:

2. ձեռնարանին հետ ծրագրային յա-

րարեութեան մէջ դնել Զուգայի վարժարանը, և այս վերջիններուն շրջանաւարտներէն ընտրանք ընդունի վերոյիշեալ բարձրագոյն դասընթացքի աշակերտները:

3. Սահմանափակել այս բարձրագոյն դասընթացքի աշակերտաց թիւը, երեք դասարաններուն համար վաթսուն աշակերտ միայն ընդունելով առ առաւելն:

4. Սոյն դասընթացքին մէջ ոյժ տալ տեւաբանական թուարանութեան՝ առեւտրական նմանակազրութեան՝ երկրաշտփութեան՝ տոմարակալութեան՝ գծագրութեան՝ մեքենագրութեան և այն ուսումներուն որոնք անհրաժեշտ են վաճառականական ապարդէզին մէջ:

5. Միեւն վերջին տարին պարտաւորել ընել հայերէնի, Հայոց պատմութեան, կրօնի և հայ եկեղեցւոյ գասերը:

6. Ըստ այսմ կազմել ձեռնարանի ուսուցչական կազմը բարձրագոյն վարժարաններէ վկայեալ անգղիացի և հայ ուսուցիչներէ:

7. Վարժարանի ուսումնական հոգը ամբողջովին յանձնել տեսչին և ուսուցչական ժողովին, պահելով միայն վերին հսկողութեան իրաւունքը:

8. Տեսչին՝ ուսուցչաց՝ աշակերտաց և բոլոր պաշտօնէից պարտականութիւններն ու իրաւունքները զօղ ներքին Կանոնագիր մը ունենալ և ըստ այնմ վարել գործերը:

9. Վարժարանին նիւթական մատակարարութիւնը յանձնել երեք կառավարիչներէն ընտրուած մասնախումբի մը, որուն մէջ պիտի լինին Կալկաթայի Հայերուն կողմէ՝ երկու, Լոնտոնի՝ ձախակ՝ Մատրասի Հայութեան կողմէ մէկ մէկ ներկայացուցիչ անդամներ, ինչպէս նաեւ անդամ մը վարժարանի հին սաներու ընկերութիւնը ներկայացնող: Այս վեց անդամներէ կազմուած մասնախումբը պէտք է պատասխանատու լինի կառավարչաց ժողովին:

10. Անհրաժեշտ է որ կառավարչաց ժողովը ընտրէ նաեւ տիկիններու մասնախումբ, որոնց պաշտօնը լինի հսկել աշակերտաց զգեստուէր՝ անդեան և ընդհանուր մաքրութեան և կանոնաւորութեան վրայ և մայրական գուրգուրանքի ենթարկել զպարոյն գործը:

11. Ամենախիստ միջոցներ սնորհել որպէսզի Զուգային և ուրիշ վայրերէ ետր աշակերտներ չուղարկուին առանց նախապէս վարժարանի մասնախումբին արտօնութիւնը ստանալու:

12. Իսկ արդէն եկածներուն համար գործ սեկարելի է այժմ ետ գարձնել պատերազմին պատճառաւ, բանալ նախակրթական դասընթացք մը ձեռնարանէն անջատարար և անոր շրջանը յաղողութեամբ սուստողներէն նոյնպէս ընտրանք ընդունիլ ձեռնարանին մէջ:

13. Տեղւոյ ազգային հասոյթներուն մեծագոյն մասը յատկացնել կրթական գործին. եկեղեցական ծախուց մէջ կամ խնայողութիւններ ընել կամ հասոյթի ժողովրդական նոր աղբիւրներ մտածել, ժողովուրդէն վրայ բաշխելով գործիքնակ հոգեւոր կամ եկեղեցական հարկ մը: Հիւրանոցը վերածել արհեստանոցի կամ աշխատանոցի, ասոր համար յատուկ դրամագումար մը գնելով և յետոյ զայն մաս առ մաս աւելնելով հասոյթին, ինչպէս կընեն այլուր: Այդ արհեստանոցներուն մէջ տեղաւորել վարժարանի այն աշակերտները որոնք բարձրագոյն կրթութեան յարմարութիւն կամ փափաք չեն ցուցներ:

Բայց ձեռնարանը իրրեւ տղաներու գարոյն այսօր արական սեռին այսինքն Հնդկահայոց կէսին միայն կը ծառայէ. տեսակ մը կէս-կրթութիւն է ուրիշն որ կուտայ ան մեկի: Տեսնին կէսը միայն լուսաւոր-

ւած է ազգային հրապէս. հապա միւս կէսը... .

Ձեր նախնիքները այդպէս չեն ըրած սակայն: Ազգի մը կրթութեան հիմն է ընտանեկան կրթութիւնը, իսկ ընտանիքներու կրթութեան հիմն է իրական սեռի դաստիարակութիւնը, ձեր նախնիքները քաջ զգացած են զայս և այս պատճառաւ ձեռնարանէն առաջ նոյն իսկ հիմնած են Կալկաթայի մէջ «Հայ Օրիորդաց վարժարան» մը որուն աշակերտներէն ես տեսայ: Մասնաւորէ մէջ Տիկին Մարիկ Վերիլը, իննսունամեայ պատուական ծերուն մը, որ հայերէն կը խօսի, կը գրէ և կը կարդայ և որ տղաք հայուհի մըն է: ձեռնարանէն յետոյ անոնք ունեցած են նաեւ «Սանդիսեան վարժարան»ը, որուն աշակերտներէն հանգուցեալ Տիկին Քարութիւն Արգար և ուրիշներ՝ շնորհք եղած են այսպիսի հայութեան ազգային կեանքին:

Ինծի անձանթ չեն այն բազմաթիւ զօրաւորութիւնները զորս ունի Կալկաթայի մէջ Հայ Օրիորդաց վարժարանի մը բացման բարդ խնդիրը. ինծի անձանթ չեն սակայն նաեւ այն բարեկամութիւնները որք կան՝ այդ գործին զօրաւորութիւնները հարթելու համար:

Ուրիշութեամբ լսած եմ թէ մի քանի տղիւ հայրենադէմներ պատրաստակամութիւն յայտնած են նիւթական զօրաւորութեան կարեւոր մասը վերցնելու և վստահ եմ թէ բարի օրինակները չուտով վարակիլ կը լինին ձեր մէջ:

Ինչ մը կամք և նախաձեռնութեան ոգի և ամէն ինչ կը յաջողի: Եթէ կը ցանկաք անկեղծօրէն որ հայութիւնը ապագայ ունենայ Հնդկաստանի մէջ, պէտք է իրագործէք այդպիսի վարժարանի փափաքը: Երեսուցիները որոնք եկած են և կուգան Հնդկաստան և որոնք ձեռնարանի մէջ ազգային կրթութիւն կոտանան, որպէսզի չի կորսուին օտարութեան մէջ, պէտք է կազմեն հայ ընտանիքներ, այսինքն իրենց կեանքի ընկեր ունենան իրենց ազգակից և զաղափարակից տիկիններ:

(Շարունակելի)

ՏՕԳԴ. ԳՕԼՕԼԵԱՆ ՊԱՏՈՒԻ
ԼԵԳԻՈՆԻ ԽՅՈՒՆ ԱՐԺԱՆԱՅԱՍԻ

Հանրապետութեան նախագահ Տ. Բուանդարէ իր տիկնոջ հետ մէկտեղ օգոստոս 21ին կրկնուեալ երթալով, այցելեց արտեր ձեռնասանդի եւ ուսումնական արւեստական վարժարանի համար հաստատուած վարժարանը: Նախագահը շատ զոհ մ'նայ իր այցելութենէն եւ Պատուի Լէգիոնի խաչ նշանը տուաւ Տոգդէօր Գոյլեւմիսն որ այդ հաստատութեան գլխաւոր բժիշկն է:

Ուրախութեամբ կը շնորհակալուիմ մեր մեծապարգ հայրենակիցը իրեն եղած այս պատուին համար: Ինչպէս յայտնի է, Տոգդէ. Գոյլեւմիսն ոչ միայն իր բժշկական հմտութեամբ անուն հանած է, այլ եւ մեր մէջ ծանօթ է հայ գրական աշխարհին նուիրած իր աշխատանքներով եւ հայ մամուլին աշխուժութեամբ: Պէտքէրեւնի փայլուն եւ արդիւնաւոր աշակերտներէ մին է եղած:

Տ Ե Ղ Ա Վ Ա Ն

Մարտի 27 յունիս 1918
Մարտի 27ի Հայ. Գաղթ. Ընդհ. Ժողովի Գիւմրէն ձեր պատուական թերթին մէջ հրատարակութեան տուած յունիս 18 թուակիր պաշտօնական նամակաւ չքաշուիր

իւր գործած ապօրինութիւնն հրապարակաւ խոստովանելէ Պ. Մկըրտիչ Սահաթեանի քուէաւուութեան, ընտրելութեան և ընտրողութեան մասին և զայն արդարացիօրէն վերջեր ընելէ:

Պատ. Գիւմրէն և անոր հետ իւր 12 խորհրդակից ժողովականներն չեն ուզեր ըմբռնել որ զիջում մը գործած և իրենց իրաւասութեան սահմանէն դուրս ելած են իրենց յունիս 12ի Գաղթ. Ընդհ. Ժողովին մէջ ինքնազոյլիս և ըստ քուէաւուցից, Ներքին Կանոնագրի Երգ. յօդոս. Ժին (1) բացորոշ արտադրութեան հակառակ որոշում մը տալով և նոյն իսկ այս տեսակ առաջարկ մը վիճաբանութեան դնելով:

Ներքին Կանոնագրին կարող է ունենալ թերութիւններ և ենթարկւել փոփոխութեան, բայց այդ փոփոխութիւնը կարելի է միայն մայրենի այն ժամանակ երբ նոյն Կանոնագրի 42րդ յօդոսածին համաձայն ընդհ. Ժողովը կազմող ժողովականներու երկու երրորդը զիջում կընեն Գիւմրէնի և փոփոխութիւն կը պահանջեն, որուն վրայ միայն Գիւմրէն օրակարգի մէջ կանցնէ խնդիրն և զիջարանութեան և որոշման համար զայն կը ներկայացնէ Ընդհ. Ժողովոյ մի ուրիշ նիստի Զորավ. պահանջւած համեմատական ստորագրութեամբ այդ զիջումը չէ եղած Գիւմրէն, զաղթականութեան այսմեան Ներքին Կանոնագրի կը մնայ իւր ամբողջութեամբ և անփոփոխ:

Ներքին Կանոնագրի հայերէն և հատկանշի լեզուաւ գրուած է հատկաւ ուղղորդներուն համար, բայց ո՛ւր զտնել օրէնքի հնազանդիլ և օրինապահութիւնն յարգել ուղղորդներ, ուրովհետեւ, վախճալով թէ սխալը ճանչնալն ոչ թէ վիճանքնութիւն ալ ստրկութիւն է և պարտութիւն կը նշանակէ, ուստի կը շարունակեն իրենց ինստը քշել, ինչպիսի մէկ ապօրինութեանէ միւսին մէջ:

ԺՈՂՈՎԱԿԱՆ ՄԸ

Վերջին պահուն ստացանք Ընդհ. Ժողովի Գիւմրէն գրութիւն մը ի պատասխան Արմէնիայի խմբագրութեան կողմէն եղած զիտուութիւններին: Այդ տարօրինակ գրութիւնը, որով Գիւմրէն մեր ըսածը հերքել կարծելով՝ իր ըսածը հերքած է, պիտի գնենք Արմէնիայի առաջիկայ թուին մէջ սրպէսզի ընթերցողները բուն իսկ իրենց աչքերով տեսնեն, կարգաւ ու դատեն... . Եթէ անոր

(1) Ներքին Կանոնագրի Երգ. յօդոսածը կըսէ. «Ուէ քուէարկու եթէ չկարենայ բանաւոր պատճառով Ընդհանուր Ժողովը ներկայ գտնուիլ, կարող է իր քուէի իրաւունքը ուրիշ ժողովականի մը յանձնել»:

ՍՄԲ. ԱՐՄ.

իմաստը միայն զննելն քայսօր քայս-
աեղ, գուցէ տարակուսողներ լինէին
այդպիսի գրութիւն մը մեր ընդհ.
ժողովի Դիւանի կողմէն հրատարա-
կութեան զրկուած լինելուն...

Կ.ՊՕԼՍԻ ԵՒ ՊՈԽԼԿԱՍԻԱՒԻ ՌԻԲԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Լոնտոնէն կը հաղորդեն օգոստոս
2ին թէ Եդէական, Ադրիական և
Միջերկրական ծովերին վրայ անգ-
լիական նաւային զօրքերին հետ
հաղորդակցութեան մէջ գտնուող օ-
ղաչուններէն ստացուած մանրամաս
տեղեկութիւնները կը հաստատեն որ
Տարտանէլի վրայ սաւառնորդներ
գտնուածքները կը շարունակուին
միշտ Գուլէլի և Պուրկասի վրայ
ինչպէս և արևելեան երկաթուղիին
վրայ կատարուած երկու թռիչքերի
միջոցին, օղանաւորները մի քանի
անգամ ուժեղացած են երկաթուղիի
կայարանը որ մեծ ֆիսաներ ունեցած
է։ Ուզուն Բէօբուրի կամուրջին և
երկաթուղիի կայարանին վրայ սա-
ւառնելով, կայարանի շէնքերին բա-
ւական ֆիսաներ հասուցին։

Յուլիս 26ի առաւօտ արշալոյսին,
օղային արշաւանք մ'ըրին Նաղա-
րաի վրայ և գիշերն ալ Ղալաթիաի
վրայ։ Այդ երկու կէտերի վրայ նոր
արշաւանք մը եղաւ նաև յուլիս 27ի
գիշերը, կէս գիշեր (1 դուն 1000 քի-
լո է) աւելի ուժեղ շեռտեցան ու-
րոնք մեծ հրդեհներ պատճառեցին։
Կ.պօլսի տօքերը և նաւահանգստի
ներքնակողմը ուժեղացած յուլիս
27ի գիշերը։

ՌՈՒՍԻԱ

Հեռագրայութիւնը կիմացնեն թէ
2էքօ Սլովակները գրաւեցին Օրէն-
պուրկը որ կարեւոր քաղաք մ'է հա-
րաւային Օւրալի մէջ, գէպի Աւզա-
նիստան տանող երկաթուղիներէ մէ-
կին վրայ։ Վերջին հեռագիր մը կի-
մացնէ որ Եկատէրինպուրկ քաղաքն
ալ առեր են։

— Պագու քաղաքը գրէթէ բոլո-
րովին կարուած է արտաքին ուժ-
յարաբերութենէ։ Գժուարաւ քիչ մը
հաղորդակցութիւն ունի միայն, ծովի
կողմէն, Աստրախանի հետ։ Կատա-
րեալ թշուառութիւն կը տիրէ քա-
ղաքին մէջ ուր Սովիէդի պատուի-
րակները բոլորովին տիրապետած
են։ Քարիւղի արտադրութիւն գրէ-
թէ բնու չկայ, բանւորներին ստուար
մեծամասնութիւնը ուտելիք չգտնը-
ւելուն համար քաղաքէն հեռացած
լինելով։

— Մուրմանեան ծովեզերքէն Պետ-
րոգրադ հասած տեղեկութիւններ
կիմացնեն որ Միջերկրական ծով
երկրամասը մինչև Սուրբի գրաւած
են և քաղաքը կը կառավարեն մուր-
ման ծովեզերքի հանրապետութեան
անունով։

Թէ ո'րչափ մեծ նշանակութիւն
ունի այդ գրաւումը, ըմբռնելու հա-
մար պէտք է ի նկատի ունենալ որ

մուրման հանրապետութեան ծով-
եզերքի գուռը կը նայի Սառուցեալ
Ռվկիանոսին վրայ, և Սիպերիաի
այդ շահարեւր գաղթավայրի գուռն
ալ խաղաղական Ռվկիանոսին վրայ։
ահա երկու գուռեր որոնք եթէ Գեր-
մաններին ձեռքն անցնին, իրենց տի-
րապետութեան ճամբան անարգել
պիտի բացուի գէպի երկու Ռվկիա-
նոսները։

ԳԵՐՄԱՆ ԲԱՐՁՐ ՊԱՇՏՈՆԱՐ Մ'ԱԼ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ՌՈՒՍԻԱԻ ՄԷՋ

Քիէֆէն կիմացնեն որ յուլիս 31ին,
կէսօրէն յետոյ ժամը 2ին, մարդ մը
որ կառքով կանցնէր, ուժը մը նե-
տեց իւրքէն գտնուող գերման զօ-
րքերի ընդհանուր հրամանատար մեծ
մարալախտ Ֆոն Էյշօրնի և իր թիկ-
նապահ Ֆոն Տրէստիէի վրայ որոնք
Գալիսիոն կը վերադառնային իրենց
բնակարանը։ Երկուքն ալ մեռան
նոյն օր երկկողին։ Մարդասպանը և
կառապանը ձերբակալուած են։

Սպաննողին անունն է Պորիս Տոնս-
քիօ և 23 տարեկան է։ Մոսկուէն
ձախակողմեան յեղափոխական ըն-
կերվարական կուսակցութեան կող-
մէն զրկուած է եղբոր այդ նպատակի
համար։ Հազիւ մի քանի օր առաջ
հասեր էր Քիէֆ։

Պէլլինի «Վորվաէրգ» ընկեր-
վարական լրագիրը այս սպանու-
թեան առթով գրած է. «Պատե-
րազմի 5րդ տարին շատ ծանր նա-
խանշաններով կը սկսի այսպէս. ոչ
միայն արևմտեան կողմը, այլ և Արե-
ւելքի մէջ ուր իրր թէ խաղաղու-
թիւն ըրած էինք, կը վախճուի որ
այդ խաղաղութիւնը գեռ շատ բան
քաշել տայ գերման ժողովուրդին։»

ԱՆԳԼԻԱՅԻՆԵՐԸ ՊԱՆԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

Լոնտոնէն կը հաղորդեն յուլիս 29ին.
«Թովեգրեայ երկրամասին մէջ, յուլիս
27ի երեկոյն յեղակարծ արշաւանք մ'ը-
րին Սիլիի գոգքերը որոնք Թափանցեցին
Թշնամիի խրամաւաններին մէջ, ծանր կո-
րուստներ պատճառեցին Թշնամիին եւ
գերիներ ու ռազմականութիւն ձեռք ան-
ցուցին։»

Հարաւային Հիւսիսի մէջ, ձիւղոր եւ
Ռետեւակ Թիւրք գոգքերի ջոկատ մը որ
Մէտիսէն Հայ կերթար, լանկարծակի
բռնուեցաւ մեր գոգքերէն յուլիսի 10ին։
Այդ ջոկատի բոլոր մարդերն սպաննուե-
ցան կամ գերի բռնուեցան։»

ՊԱՏԵՐԱՋՄԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Արևմտեան ռազմաճակատին վրայ
Ֆրանսացիներն ու իրենց գաշնա-
կիցներ հետզհետէ կը յառաջանան
ամենուրեք յաղթականօրէն։

Մարտի վրայ և Շամբայի մէջ
Գերմաների այս վերջին յաջող-
ման սկիզբէն ի վեր, տասնհինգ օրի
մէջ 33,400 զօրք և 674 սպայ գե-
րի ինկան Ֆրանսացիներին ձեռքը։
Եթէ տոտր վրայ աւելցնենք նաև
վերջերս Միջերկրական ծովէն ին-
կած գերիների թիւը որ է 4,500,
այս քիչ ժամանակի մէջ բռնուած

գերման գերիների թիւը կը մօտե-
նայ 40,000ի որ ցոյց կուտայ թէ
յաղթական ինչ մեծ արդիւնք ու-
նեցած է դաշնակիցների այս պան-
ծալի հակադարձակումը։

Այսու ամենայնիւ, Գերմանները
իրենց նահանջի մէջ ամէն փութա-
լանութիւն կը գործադրեն որ ա-
ռանց բռնուելու կարենան փախչիլ և
թշնամիին յառաջխաղացումը դժ-
ւարացնեն։ Սեկնելէ առաջ գիւղերը
կրակի կուտան, գետերի կամուրջնե-
րը կը քանդեն բոլորովին և իրենց
անձնուէր, փորձառու ու ամէնէն
աւելի վարժուած զօրքերը վերջա-
պահ կը թողուն որ կատաղի դիմադ-
րութեամբ կարելի եղածին չափ ու-
շացնեն Ֆրանսացիների և իրենց
դաշնակիցների յառաջացումը։ Բայց
մերիները որոնք Մարնէն յետոյ
Ուրք գետն ալ անցած էին, օգոստոս
2ին առին Սուասոն քաղաքն ալ որ
էնը (Aisne) գետին գրէթէ քովն է,
անոր հարաւային արևմտակողմը, և
շատ կարեւոր դիրք մ'ունի։

Ֆրանսական բանակի ծայրագոյն
աշակողմէն ալ (արևելակողմը, Բէմս-
քաղաքի կողմէն) մերիները բաւա-
կան յառաջացած են թշնամին հե-
տապնելով։ Ենթադրուի որ Սուասոնի և
Բէմսի միջև, 50 հազարամէդրի չափ
ռազմաճակատի մը վրայ, օգոստոս
2ի ուրբաթ օր յառաջացան միջին
հաշուով 3էն 4 հազարամէդր խորու-
թեամբ, տեղ տեղ մինչև 6 հազարա-
մէդր։

Պատերազմի 5րդ տարիի մուտքը
սկսած է ուրեմն ուրախացնող և ոգե-
ւորող նախանշաններով և ամերիկեան
զօրքերի ալ հետզհետէ անընդհատ
հասնելը յաջողութեան ապահով ե-
րաշխաւորութիւն մ'է ապագային
համար։ 1,200,000 ամերիկեան զօրք
կայ այժմ Ֆրանսայի մէջ և ամէն ա-
միս ալ 300,000 զօրք կուգայ։

Ֆրանսական զօրքերը օ-
գոստոս 4ին հասան Բէմսի և Շադօ-
թիէրի կողմէն, Վէսլ (Vesle) գետա-
կին քով և շատ մը գիւղեր գրաւե-
ցին։ Ամերիկացիները յարձակումով
առին Ֆիզմ (Fismes) գիւղաքաղաքը
որ հաղորդակցութիւնների համար
շատ կարեւոր գիծ մ'է այդտեղ։ Ֆե-
րանսական յառաջընթաց ջոկատներ
արդէն անցած են Վէսլ գետակն ալ
մի քանի կէտերի վրայ, Գերմանների
ուժքին դիմադրութեան հակառակ-
կերեի թէ Վէսլի և Էնրի միջև կամ թե-
րեւ Էնրի հիւսիսային գետակին վրայ
կանգ առնելու և զիրենք պաշտպա-
նելու համար մեծ պատրաստութիւն-
ներ տեսած են Գերմանները։ Բայց
իրենց նահանջի ստիպուած լինելը
ապացոյց մ'է արդէն թէ յարձակ-
ման սկիզբը ունեցած մեծ ոյժերին
շատ սպառած կորսնցուցած են այժմ,
որչափ ալ նոր ոյժեր իրենց օգնու-
թեան հկած լինին Էնրի մօտ և
պաշտպանողական զօրաւոր գիւղեր
հոն բռնած։ Գուցէ կրնան մի քիչ
ուշացնել բայց ոչ կասեցնել Գաշնա-
կիցների յառաջխաղացումը։

Գերմանները օգոստոս 5ին վեր-
սկսած են (յուլիս 15էն ի վեր գաղ-
րած էին) հեռաձիգ թնդանթով
ուժեղացնել փարիզեան երկրամասը,
բայց ինչպէս առկէ առաջ, այժմ ալ
այդ ուժէ ազդեցութիւն չունենալ
պատերազմի ընթացքին վրայ, վասն
զի եթէ Օուագի միւս կողմը «պէր-
թաներ կան միշտ, Մարնի հիւսիսա-
կողմը Գերմաններ չկան այլևս և այս
է որ մեծ նշանակութիւն ունի ռազ-
մական տեսակէտով։

ՆՈՐ ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՍՍ.ՊԱՐԷՋ Ժողովածու տաճարաւա-
կի առթիւ. Ֆրէզնօ, Քալիֆորնիա
1918. Գին 1 տոլար և 25 սէնթ.
Ստանալու համար գիւնի Asharez
Publ. Co. P. O. Box, 865, Fresno, Calif.
(Ֆրէզնօ հրատարակող Ասպարէզ
լրագրի խմբագրութիւնը թերթին
տասնամեակին առթով հրատարա-
կած է այս ժողովածուն որ մաքուր
տպագրութեամբ և 322 մեծադիր
էջերէ բաղկացած չափական հատոր
մ'է։ Մասնաւորապէս հետաքրքրա-
կան է «Ապարէզ»-ի հիմնադրու-
թեան և յարատեւութեան պատմու-
թիւնը, որը առանձին յօդուածներով
գրած են թերթին առաջին խմբա-
գիրները Տ. Ա. Կ. Սէքլման, Տ.
Յ. Գապատայեան և ուրիշներ։ Ադ-
կէ զատ կան նաև զանազան չափ-
կան յօդուածներ և արտատպումներ,
Ժողովածուն զարգարուած է թերթի
խմբագիրների, աշխատակիցների և
այլի նկարներով։)

ԾԱՆՈՒ ԳԻՐԲԵՐ

Հ. Ա. Գոնտաքեան. — ԲԱՌԻՐԻՔ
ԳԱՂՂ. — 2 ԱՅ. : Վեներիկ Ա. Ղազար,
1914: Գին 1 ֆր. 80 (2):

(Գրպանի փոքրագիր բառարան մ'է 710
երեսներէ բաղկացած, ածանցաբան և ֆրան-
սերէն գրէթէ բոլոր գործածական բառե-
րը պարունակող. վերջը գրուած է նաև
անկանոն բայերի խոնարհումը։)

Հ. Ա. Գոնտաքեան. — ԳՐԱՄԱՆԻ-
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ-ԳԱՂՂ. : 1914:

(Մանր տառերով ու մաքուր տպագրու-
թեամբ 360 երեսներէ բաղկացած բառ-
գրքով մ'է որ 5.000ի չափ բառ կը պա-
րունակէ և վերջն ալ ընտանեկան կարգ մը
խօսակցութիւններ գրուած են, ֆրանսա-
կան բացատրութեան ոճերին ծանօթացու-
նելու համար) 1 ֆր. 70 (1,90):

SETH. J.M. MESROVP. History of
the Armenians in India (from the
earliest times of the present day)
5 fr. (5. 50)

ՏՆՕՐԵՆ. — ԻՄՔԱԳԻՐ
Ս ՓԱՐՔՈՒԹԱԿԱՆ
ՄԱՐՍԵՅԷ

Հայերէն Տպարան Գ. Փարբուգ-Եանթ
Le Gérant: François CARRIERE.
Marseille. — Imprimerie du Midi